

Ladislav Kubíček

Veľké tajomstvo manželstvo ako umelecké dielo

Čo je to vlastne umenie?

„Každé umelecké dielo sníva o nesmrteľnosti, lebo v zemi odkiaľ prišlo, sa neumiera. Viem, že najväčšie a najťažšie umelecké dielo je život. V každom človeku je skrytý ustavične činný umelec.“

(O. Březina)

Keby sme chceli vystihnúť nejaké základné vlastnosti umeleckého diela, potom tam určite nájdeme pravdu, dobro, krásu, lásku a originalitu. Každá kópia je pokladaná za niečo menejcenného, za plagiát, gýč. ... Umelecké dielo nesmie klamať, nemôže propagovať zlo, musí vyžarovať krásu a lásku, musí byť jedinečné, musí byť originálom! Inak to nie je umenie.

Čas! Ten je suverénnym rozhodcom. Čo je krásne ešte aj po sto rokoch, to je skutočné umenie.

J. B. Foester: „Nezaslúžim si vďaka. Bol som len služobníkom Boha. To, čo je na mojom diele dokonalé, bolo diktované Bohom. Čo je slabé a nedostatočné, pod to sa môžem podpísať ja sám.“¹

Ľudské telo ako umelecké dielo

Že je zdravé ľudské telo dokonale fungujúcim systémom, o tom niet pochýb.

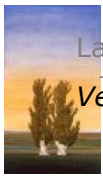
Ako sa „vyvinul“ termostat v tele, ktorý udržiava celý život našu teplotu v rozmedzí jedného stupňa? ... Kto to vymyslel, aby sval matrice, ktorý nikdy nepracoval, mal pri pôrode takú silu, že vytlačí dieťa na svet?

Že ľudské telo je tak krásne, na to nepotrebujeme žiadne hlasovanie. To potvrdzujú umelci všetkých dôb. Už od praveku. Snažili sa jeho krásu vyjadriť slovami, maľbou, sochou, tancom, piesňou.

Ale čože na obraze Mony Lisy alebo na Turínskom plátne je cenné len to plátno? Ľudské oko vedľa svojej dokonalej funkcie je predsa tiež krásne. A celá ľudská tvár – čo má krásy na sebe! Ako dokážeme – aj bez umeleckých záujmov – rozoznať zvláštnu krásu mužských svalnatých ramien – a oproti tomu zvláštnu krásu dievčenských nôh i charakteristickej dievčenskej chôdze!

Podmienkou tohto estetického, umeleckého pohľadu je oko a srdce čisté, pokorné, nezakalené sebeckým konzumným materializmom. Pekne to vyjadril najväčší filozof 20.

¹ str. 8-10

storočia J. Maritain: „Zdravý ľudský rozum jej len rozum Kristom vykúpený, uzdravený – inak je chorý!“ A líška v Exupéryho Malom princovi tvrdí, že „správne vidíme len srdcom!“

Rozdiel je v tom, že táto „konzumná“ farbosleposť je zavinená.²

Telo ako umelecké dielo podľa biblickej správy

Stvoril ho³ krásneho, podľa svojej predstavy, krásneho s telom i dušou. Tiež sv. Pavol hovorí niekoľkokrát o tele ako o chráme. „Neviete, že vaše telo je chrámom Ducha Svätého?! (1 Kor 6,19)

Určite najkrajším vyjadrením o kráse ľudského tela je Veľpieseň.⁴

Väčšinou sa pokladá táto Pieseň Piesní za pieseň milostnú. Určite ňou je. Preto vraj boli tiež vždy snahy – už v Starom zákone – ju z Biblie odstrániť. Nikdy sa to nepodarilo. Bolo tiež určite viac milostných piesní, ale len táto je súčasťou Písma. Odjakživa bola zároveň uznávaná ako milostná pieseň nebeského Snúbenca voči ľudskej duši – snúbenke, manželke, sestre. Už striedanie týchto oslovení je zaujímavé a asi nie je náhodné. Teda žiadna pornografia, ale vášnivá láska manželov vyjadrujúca rovnako vášnivú lásku medzi nebeským Snúbencom a ľudskou snúbenicou. ... žiadna pornografia, ale normálna, správna, hoci i vášnivá, ale stále ušľachtilá, skutočne umelecká láska ľudská...⁵

Je zaujímavé, že lekári, ktorí sú denne s týmto telom v styku, sú vo svojom odbore takí odborníci i vo svojom zmyslení tak zmanipulovaní, že chirurg vidí vo svojom pacientovi len to chirurgické, gynekológ len to gynekologické – a aj plastický chirurg, ktorého úlohou je esteticky upravovať všelijaké chyby na tele, myslí len v rámci svojej profesie, aby odvedol dobre vykonanú prácu. Ale dobrý maliar dokáže vystihnúť krásu napríklad aj stareckej tváre, tiež umelecký fotograf, sochár, básnik. Určite patrí k vrcholom maliarstva, vedieť podať krásu nahého ľudského tela tak, aby nedráždila a nevádzala k nejakým nízkym pudovým reakciám, ale aby zrazila diváka na kolena k posvätnému obdivu a vďake.

Veď načo sú koncerty, divadelné predstavenia, výstavy? K výsadnému zážitku z krásy ľudského tela sú povolani práve manželia.

Je pritom jasné, že k prežitiu tohto umeleckého diela potrebujú manželia tiež vhodné ovzdušie, istotu súkromia, istotu trvalej vzájomnej odovzdanosti, výlučnej odovzdanosti. Nie je možné, aby visel nad manželmi nejaký strach, starosti, závisť, žiarlivosť, nedôvera. Akým obohatením celej tejto prežívanej krásy je tiež vedomie daru – pravá láska sa chce vždy prejaviť darom. Možno toto všetko predpokladať u dnešných materialisticky vychovaných manželov – alebo vôbec u slobodných, ktorí svoju sexualitu pokladajú len za súčasť nejakého zážitku na diskotéke?

Ateistickí kritici sa mýlia, keď tvrdia, že kresťanstvo obmedzuje človeka v jeho citových prejavoch. Je ale škoda, keď sa kresťania boja prežívať celé to citové bohatstvo, ktoré je ich výsadou! „Plameň Boha“ je predsa výlučne darom Božích detí! Orgazmus je potom logickým dôsledkom takejto lásky, ale naopak – snažiť sa len o orgazmus bez lásky – je nutne scestné. Jedným z prvkov dnešnej sexuálnej perverzity je tzv. cool sex – chladná láska, sex bez lásky, „láska bez lásky“.

² str. 11-12

³ človeka

⁴ str. 14

⁵ str. 16

Chceme život krásny, vrelý, šťastný! K tomu nám nepomôže technika, antikoncepcia, orgazmus, ale láska!⁶

Vyššie, zložitejšie formy umenia

Maliar maľuje na plátne, a keď sa mu obraz nepodarí, zničí ho. Básnik píše na papier, taktiež sochár pracuje s neživým materiálom. Horšie to má už spevák, hudobník. Pristupujú sem faktory živých, slobodných činiteľov, ktorí sa môžu brániť, odporovať, môžu byť unavení, ale tiež sa môžu s nadšením zžiť s predloženým textom, notami. Ešte náročnejšie je to s drámou na javisku, s operou, so symfóniou, kde musí dôjsť k spolupráci celého radu ľudí. Je tu nutný režisér, dirigent a samozrejme autor diela, scenára, partitúry. Koľko členov tu môže zlyhať! Aké je to umenie – i organizačné – aby sa všetci zhodli a prijali nielen autorovu koncepciu, ale tiež režisérovu, dirigentovu.⁷

Je však jedno dielo, ktoré sa musí hrať priamo z nôt. Je to život. Najväčšie umelecké dielo... Nikdy ráno nevieme, čo nám deň prinesie. Režisér nám prinesie scenár tesne pred „vystúpením“ na javisko, dirigent nám rozdá noty tesne pred „predstavením“. Preto je umenie najnáročnejšie, najväčšie – a tiež najkrajšie! Naša „hra na javisku života“ je bezpečne originálom, je jedinečná v dejinách.

Naša životná hra má svojho autora a svojho režiséra a výhodou je, že autor i režisér alebo dirigent sú tu v jednej osobe. Režisér je vždy k dispozícii, je stále s nami, ponúka sa nám, má dokonca záujem „ubytovať sa v nás“. Jeho rada sa zhoduje s jeho inšpiráciou. Samozrejme aj tu, ako v každom prípade, môže ešte človek ponúknuť úlohu odmietnuť, môže ju prijať s odporom, ľahostajnosťou, ale tiež s vďačnosťou, že si Režisér do tejto úlohy vybral práve nás. ... Môžeme sa zžiť so zverenou úlohou, ako by to bola naša rola, ako by sme si ju sami vybrali, vymysleli. Môžeme ju prežívať na život a na smrť. Je to vždy skutočne náš život, aj keď si nikto z nás nenaplánoval miesto a čas svojho zrodzenia, nenaplánovali sme si spoluhráčov na javisku. Svojho životného partnera sme si naozaj vybrali? Alebo to bolo len „náhodné“ stretnutie? ... Ale či je v scenári televíznej hry miesto pre náhodu? Čo môže hráč v orchestri počítať s náhodou? Veď pomlčky má presne predpísané!⁸

Ako má spisovateľ alebo hudobný skladateľ s režisérom a dirigentom radosť, že sa podarila dráma, opera, balet na javisku alebo koncert na pódiu, tak isto má Boh radosť, že sme „svoju“ i Jeho rolu dobre zahráli. Potom sa dá povedať, že to bola Talichova Moja vlasť, aj keď je to Smetanova Moja vlasť. Ak v kvalitnom duchovnom živote môžeme so sv. Pavlom povedať, že „už nežijem ja, ale žije vo mne Kristus“ (Gal 2,20), potom sú naše myšlienky Jeho myšlienkami, naše slová sú Jeho slovami, naše činy sú Jeho činy, a potom aj náš život je Jeho životom! Môže potom dôjsť k nejakému životnému fiasku? Jedine tam, kde si myslíme, že sme múdrejší ako Režisér, kde si chceme vytvárať nejaký svoj vlastný scenár, keď nehovoríme úprimne: „Buď vôľa Tvoja!“ – dôsledok – je nutné žiť evanjelium skutočne doslova.

Pokiaľ máme obavy, že by sme mohli vnášať do scenára dňa skôr svoju vôľu než Božiu, tak Mu môžeme dať povolenie, aby každý náš scestný pokus zmaril.⁹

⁶ str. 17-18

⁷ str. 19

⁸ str. 20

⁹ str. 21

Manželstvo

Nevyvinulo sa, ale bolo ustanovené, a to hneď na začiatku dejín ako manželstvo monogamné. Teda žiaden vývoj z mnohoženstva a pod..

„Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke a budú jedným telom“ (Gn 2,24). Tu nemôže byť pomyslenie len na sexuálny akt, pretože kvôli tomu by nemuseli opustiť svojich rodičov. Je to určitý pevný zväzok. ... Spojivom tohto zväzku musí byť láska. Láska trvalá, nie nejaké chvíľkové vzplanutie citov. Jedným z poslání tohoto zväzku je životná spolupráca na vedeckej úlohe: človek má pomenovať všetko živé stvorenie. Teda žiaden primitív alebo poloopica! Navyše má byť tento zväzok ateliérom Božej tvorivej moci: rodenie nových ľudí, z ktorých každý je obrazom samého Boha. Keď je Boh dobro, pravda, láska, krása, keď je jeden, potom i každý človek je ako Boží obraz, ako Jeho umelecké dielo, ako Jeho dieťa, má v istom stupni všetky tieto vlastnosti. A manželia navyše spolupracujú na utváraní ďalších detí (Božích obrazov) ich počatím, zrodením, výchovou. Je to teda výslovne umelecká spolupráca. Nielen laboratórium, ale i ateliér a katedrála!

Katedrálu – začínajú ju stavať odo dňa, keď sa stretnú. Môžu ju vystavať len s pomocou najkrajších a najčistejších citov.

...nemusia vymýšľať zložité plány svojej budúcnosti – to všetko je už v scenári hotové. V tom scenári sú už aj ich deti. Záleží len na tom, ako ochotne chcú načúvať inšpirácii, plánom Božím, ako ochotne k nim dajú svoj súhlas.¹⁰ V ideálnom prípade ich bezvýhradného súhlasu a spolupráce bude všetko „klapať“. Škrípať to môže len vtedy, pokiaľ si chcú naplánovať niečo svoje, s čím Boží plán nepočíta, keď si myslia, že sú múdrejší ako architekt, keď chcú prežívať svoje pocity, svoje predstavy a odkláňajú sa od umeleckej tvorivej činnosti.

Že táto predstava vyžaduje denný úprimný rozhovor manželov ako medzi sebou, tak spoločne s architektom, Režisérom – dennou modlitbou – je samozrejmosťou.

Kresťanskí manželia vedia, že aj všetky prekážky, ktoré sa objavujú, sú dávno v scenári, vrátane ich riešení.

O trňovej korune na Jeho hlave vieme dosť, vieme o Jeho krížovej ceste, ale možno menej poznáme výrok: „...aby vo vás bola moja radosť a aby vaša radosť bola úplná“ (Jn 15,11). Túto spojitosť tvorivej bolesti s hlbokou vnútornou radosťou poznajú zasa len umelci – a k tomu sú manželia povolani.

Vedieť hrať na organe sa musí človek naučiť vytrvalým tréningom, samozrejme, že to láka každého, každý z nás by to chcel skúsiť. Než nám dajú vodičský preukaz, musíme absolvovať vodičský kurz, a keď neurobíme skúšku, nesmieme sadnúť za volant. Ale k manželstvu stačí priniesť na matriku rodný list. Podľa toho tak často dopadajú dnešné manželstvá, často tak nezrelo, nepripravene uzavreté. Preto celkom prirodzene musí známosť trvať aspoň niekoľko mesiacov, aby sa tí dvaja mohli poznať, či sa k sebe vôbec hodia (nie po stránke sexuálnej, ale povahovej, názorovej), a aby postupne mohli vytvárať onú požadovanú „jednu bytosť“.¹¹

¹⁰ str. 23-24

¹¹ str. 25-26

Manželské objatie

Nie je to hriech zaťahovať Pána Boha do postele? Nie je to prinajmenšom neslušné?

Vrcholný prejav manželskej lásky je niekedy okamžikom počatia nového života – prítomnosť Boha aj v tomto objatí – v tomto okamihu dochádza k vzácnej a možno jedinečnej tvorivej spolupráce troch bytostí – manželského páru a Boha. K tvorivej spolupráci vrcholného prejavu Božej lásky. ... aspoň tušíme krásu – táto krása je výsadou kresťanov, zatiaľ čo neveriaci sú o ňu ochudobnení a uspokojujú sa len s minimom telesného pôžitku.

Požiadavka encykliky *Humanae vitae*, aby každé manželské objatie bolo otvorené k eventuálnemu počatiu, plne zodpovedá tomuto umeleckému pohľadu na manželstvo. Umelec nemôže nikdy nič matematicky naplánovať, nikdy nemôže vedieť, kedy ho „pobozká múza“, kedy dostane nutkavý príkaz inšpirácie.

Je ťažké predstaviť si básnika, ktorý by sa zariokol, že už nenapíše žiadnu báseň, hudobného skladateľa, ktorý už nezloží žiadnu pieseň. Koľko manželov, ktorí mali istú predstavu o svojich dvoch deťoch, ale v rámci svojho duchovného rastu dali súhlas k ďalším deťom a dnes si už nedokážu predstaviť život bez nich. Nepochybujem o tom, že sú tieto ich ďalšie deti v Božom pláne. Keby podstúpili sterilizáciu, tak by už nemohlo prísť k ich počatiu.

Ako by sa však dala spojiť taká krása, taká inšpirácia s antikoncepciou?¹²

Prirodzené plánovanie rodičovstva

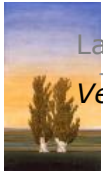
Pokiaľ si zvykneme myslieť umelecky, dostáva všetko úplne iné dimenzie. Ak sme herci na javisku a máme v rámci svojho života presné poslanie, ak je náš život už nejako zakódovaný v scenári autora našej životnej drámy a týmto autorom je Boh, ktorý nás má rád, a ktorý nás taktiež pre lásku stvoril a na každom kroku nás k nej vedie tak, tu predsa nemôžu byť nezrovnalosti! Náš Otec predsa vie o všetkých našich možnostiach a nemožnostiach....

Celkom určite nás nechce trápiť, nemá na mysli len kvantitu našich detí, ale chce, aby sme mu vychovali kvalitné Božie deti. Takisto nemá vo svojom pláne nejaký náš len pohodlný konzumný život. Ten nepatrí do repertoáru umelca ani športovca. Keby Beethoven napísal len dve symfónie a povedal by si, že mu to stačí! Napísal ich deväť, a práve tá posledná je najkrajšia!

Je jasné, že ku kvalitnému manželskému životu je predovšetkým tiež nutný kvalitný duchovný život. Manželia sa musia naučiť nielen úprimne vyslovovať „buď vôľa Tvoja“, ale chcieť vôľu Božiu aj počuť a tiež túto vôľu chcieť plniť. Tak je to samozrejmosťou v dramatickom umení voči režisérovi, v orchestre voči dirigentovi i v športe voči trénerovi. Keď sa to naučia deti, budú to vedieť aj v dospievaní, ktoré pre nich nebude problémom, a pomôže im to v dobe zasnúbenia a tiež v manželstve úplne prirodzene skĺbia svoju vôľu s Božou a s plodným a neplodným obdobím. Umelci hovoria o inšpirácii, a mnohí ani nevedia, že je to reč Ducha Svätého, čiže prejav Božej vôle, ale vedia, že bez inšpirácie nemôžu nič poriadneho stvoriť.

Metóda plodného a neplodného obdobia má tiež jednu praktickú výhodu – aj v tejto veci je ozaj psychologicky prirodzená. Každá vec, hoci krásna, keď ju budeme mať

¹² str. 27-29

denne na očiach, keď ju budeme mať ako súčasť odevu denne na sebe, keď budeme mať rovnaké jedlo denne na stole, tak zovšednie, stratí na svojej príťažlivosti. ... Keď sa manželské objatie stane dennou samozrejmosťou, je tu nebezpečenstvo, že zovšednie, stratí na svojej sviatočnosti, na svojej príťažlivosti, na svojej kráse.¹³

A pretože človek túži stále po niečom novom, zaujímavom, hľadá rôzne zlepšováky. Keď ich však všetky vyčerpá, hľadá potešenie inde. So všetkými následkami. I toto je prekliatie antikoncepcie – zovšednenie. Cyklus ženy sa tak zaujímavo „vyvinul“, že pri menštruácii je nielen neplodné obdobie, ale objatie je i nežiadúce po každej stránke. Nasleduje krátke neplodné obdobie, ktoré je ale po menštruačnom „pôste“ pozvaním k objatiu. Po ňom nastáva zhruba desaťdňové obdobie plodné, a keď majú manželia dostatočné dôvody proti počatiu dieťaťa, naučia sa prejaviť si svoju lásku bez vrcholného spojenia. Po tomto dlhšom pôste majú k dispozícii až do nasledujúcej menštruácie bezpečne neplodné obdobie. Ako sa tieto obdobia obdivuhodne striedajú! Že by to tak nejaký tajomný Programátor, ktorý pozná ľudskú psychiku i nebezpečenstvo zovšednenia, práve z lásky k človeku naplánoval? I podľa dotazníkov poradní je táto „metóda“ osvedčeným prostriedkom proti zovšedneniu a zároveň núti manželov ku kvalitným vzájomným vzťahom, ku kvalitnejšiemu duchovnému životu, k ušľachtilosti, pre ktorú je seba disciplína nutným predpokladom.

A ak chceme mať i disciplinovanejšie deti, lepšie vychované, lepšie pripravené do života, potom ušľachtilosť rodičov, ich disciplína, ich prirodzený, úprimný duchovný život, ich ozajstná, vrelá, trvalá a verná láska sú najlepšou výchovnou metódou a príkladom.¹⁴

morálny teológ B. Häring: „Kto dospeje k presvedčeniu, že Humanae vitae je správnym vyjadrením Božieho zákona, musí vážne usilovať o to, aby žil podľa tohoto presvedčenia. Kto však po vážnom premýšľaní a modlitbe je presvedčený, že v jeho prípade by encyklika nemohla byť Božou vôľou, má s vnútorným pokojom nasledovať svoje svedomie a necítiť sa pritom ako katolík druhej triedy.“¹⁵

Sloboda

A sloboda ľudských plánov voči vôle Boha?

Je herec slobodný? Ved' musí hrať to, čo mu predloží režisér.

...paradoxná situácia – dokonale slobodný je ten, kto je vykúpený do slobody Božích synov, kde slobodne spojí svoju vôľu s vôľou Boha.¹⁶

Disciplína, seba zápor

Umelec musí odolať pokušeniam pohodlného života, lacným, hoci i ekonomicky výhodnejším aktivitám. Musí byť tak zasvätený pravdivosti svojho umenia, že musí vedieť znášať kritiku, posmievanie, neuznanie, nezdary. Tým všetkým si Režisér preosieva svojich spolupracovníkov k čistote ich tvorivých schopností. Taká ušľachtilosť, harmónia slov, činov i života sa dá získať len v škole sebadisciplíny. A tá musí byť takisto

¹³ str. 30-31

¹⁴ str. 32

¹⁵ str. 33

¹⁶ str. 35

charakteristickou známkou každého kvalitného kresťana. „Vaša miernosť nech je známa všetkým ľuďom“, hovorí sv. Pavol (Flp 4,5). Ale ako to tiež odpovedá Kristovej požiadavke: „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma.“ (Mt 16,24) Ale tiež opačne: „Kto neberie svoj kríž a nenasleduje ma, nie je ma hoden“ (Mt 10,38). Teda nemožno spájať kresťanstvo s otroctvom tela, nemožno sa odvolávať na prírodu, keď práve preto nás prišiel Kristus od všetkých takých väzieb oslobodiť, vykúpiť.

Prečo sa v športe nedovoľuje doping? Veď by výkony mohli byť lepšie, jednoduchšie. Prečo skrachoval názor, že by počítače mohli písať romány...? V umení a v športe je to jasné, ale v manželstve naopak chceme všetko pohodlné, ľahké. Svoje úsilie nahradiť technikou, lásku vymeniť za pudové reakcie. Pritom budeme donekonečna hovoriť o devastácii prírody i rodín. A záchranu môžeme čakať od piluliek a kondómov!¹⁷

Bolesť v umení, bolesť v živote

Stálo by za to, preskúmať, koľko veľkých umeleckých diel vznikne z bolesti. Hovorí sa, že práve bolesť je veľkou inšpirátorkou umenia. ... i bolesť je súčasťou Božieho scenára nášho života, našich manželstiev. Hovorí sa o krízach v manželstve, o krízach viery, kňazstva. ... A po prekonaní takej krízy vernosti je situácia v manželstve (ale i v kňazstve) tým krajšia. Po tvorivom stvárnení bolesti akéhokoľvek druhu povstanú nové a krajšie perspektívy lásky. Kresťanské manželstvo potom nemôže ani zovšednieť. Autor scenára dobre vie, kde a kedy by také zovšednenie mohlo nastať a zasiahne. Nešťastníci, ktorí o tom nevedia, v takej kríze vidia dôkaz, že sa k sebe nehodia a rozchádzajú sa.

„Šťastná vina“, hovorí sa vo veľkonočnej prefácii.

Má Boh niekedy i heroické požiadavky? Má! Dôkazom sú životopisy svätcov.

A namiesto návratu k disciplíne budeme znovu a znovu vydávať milióny na výskum liekov alebo očkovanie, len aby sme mohli nezáväzne žiť, nemuseli sa zapierať, ovládať.¹⁸

Manželstvo a celibát

Ako si režisér vyberá hercov do nejakej drámy, a nie naopak, ako si dirigent vyberá sólistov a orchestre na prevedenie nejakého hudobného diela, a nie naopak, tak si i Boh vyberá, povoláva ku konkrétnemu umeleckému prežitiu života.

Už pred stvorením sveta si nás vyvolil k dokonalosti (Ef 1,4). Sv. Pavol nás taktiež vyzýva: „Nech každý ostane v tom stave, v ktorom bol povolany“ (1Kor 7,20). Samozrejme, že máme stále slobodnú vôľu. ... Môžeme sa k Režisérovmu povolaniu vyjadriť kladne, môžeme sa cítiť poctení touto výsadou, môžeme ho prijať s nadšením, s vďačnosťou. Môžeme ho však aj odmietnuť.¹⁹

Každé neslobodné rozhodnutie – či už manželstvo alebo slobodný život – je chybou, ktorá sa mstí...

¹⁷ str. 37-38

¹⁸ str. 39-41

¹⁹ str. 42

... pokušenia sexuálne, tie sú ako v manželstve, tak mimo manželstva, rovnako ako pokušenia k pýche, k pohodliu a pod. Koľko manželov alebo manželiek si niekedy povedalo, že mali radšej zostať slobodní! Koľko slobodných by si rado vyskúšalo manželstvo, ale len na čas.

Veľkí hudobníci, básnici, maliari nejdú do dôchodku. Snažia sa tvoriť do poslednej chvíle a ich posledné výtvary bývajú často najsilnejšie. Preto pravá láska ako v manželstve, tak u slobodných musí byť umelecká, vyššia, duchovnejšia a musí rásť, pretože nepodlieha zákonom hmoty.²⁰

Manželské objatie a svätá omša

Božia láska sa musí čo najintímnejšie spojiť s tými, ktorých miluje. Dáva im samú seba, transfúziu svojej krvi, aby jeho krv kolovala v našich žilách. „... ten, čo mňa je, bude žiť zo mňa“ (Jn 6,57). ... ako všade – hrozí zovšednenie, zvyk. Bráňme sa mu v manželstve i pri oltári. Jedna múdra rada: prežívať každý tento vrchol ako prvýkrát, alebo ako by to bolo naposledy. Teda umelecky, nie remeselne.²¹

Výchova a umenie

Ako vie byť krásna a hlboká, oduševnená láska manželov v starobe. Majú za sebou prekážky, boje, krízy. Tým všetkým ich láska vyrástla, prehĺbila sa, opeknela.

Duchovné materstvo – k tomu sú špeciálne povolane slobodné, duchovne žijúce ženy.

Keď prijmeme koncepciu, že Boh má svoju predstavu, svoj plán na počatie detí v každom našom manželstve (znovu si pripomeňme, že to sú ako deti rodičov, tak deti Boha), potom má tiež svoju predstavu o ich výchove. Iba Boh im dal do vienka všetky talenty, ktoré sú im dané ku konkrétnemu životnému poslaniu. Úlohou rodičov je vystihnúť toto Božie vyvolenie svojich detí a k tomu tiež svoje deti viesť, vychovávať. Je zásadnou chybou, keď rodičia vychovávajú svoje deti podľa svojich predstáv. Sedliak chce mať svojho syna zasa sedliakom. Otec A. Dvořáka, mäsiar, chcel, aby bol aj jeho syn mäsiarom. Lenže Boh chcel mať z neho hudobného skladateľa. Koľko takých prípadov poznáme zo životopisov. Dcéru to tiahne k baletu. „Žiadnu komediantku v rodine mať nebudem,“ zahlási otec. Dcéra potom utečie z rodiny a aj tak sa baletkou stane. Koľko môže byť takto zmarených kňazských a rehoľných povolaní. Ale i naopak. Mamička chce mať syna kňazom – a on k tomu povolaný nie je.

Denná úprimná modlitba, pokiaľ možno spoločná ako medzi manželmi, tak medzi deťmi, kedy sa rodičia zastavia pri prosbe Otčenášu: „bud' vôľa Tvoja!“ a zaradia do nej práve otázku povolania svojich detí. Rozhodovanie pre tú i onú školu s vedomím, že i do manželstva musí byť človek povolaný, nielen k životu slobodnému, taká modlitba je potom zárukou správneho rozhodovania, správnej výchovy.²²

²⁰ str. 43

²¹ str. 45-46

²² str. 47-49